

Knut Pipping, Åbo Akademi ja modernin sosiologian läpimurto

Susan Sundback, Thomas Rosenberg & Anne Rosenlew (toim.): Knut Pipping och etableringen av den moderna sociologin vid Åbo Akademi. Helsinki: Finska vetenskaps-societeten, 2017. 254 s. ISBN 978-951-653-418-6.

Knut Pipping (1920–1997) oli Åbo Akademin ensimmäinen vakituinen professori (1959–1983), ja tässä käsiteltävä kirja on lähinnä Pippingin tieteellinen elämäkerta. Pippingiin liittyy myös yleisemmällä tasolla vanhan westermarcklaisen etnososiologian väistyminen uuden amerikkalaisperäisen modernin sosiologian tieltä. Teoksen kuudesta pääluvusta kolmessa käsitelläänkin Pippingiä osana aikaansa ja ympäristöään ja kolmessa keskittään Pippingiin tutkijana ja professorina. Kirjoittajina ovat toimittajien lisäksi Kirsti Suolinna ja Olli Lagerspetz. Kaikki

kirjoittajat ovat julkaisseet aihepiiristä artikkeleita jo ennen, joten asiantuntemusta heillä on.

Teoksen kirjoittamista on auttanut se, että tekstin laatijoilla on ollut käytössään Pippingin laaja, jopa tuhansiin sivuihin nouseva, kirjeenvaihto. Kirjeenvaihdossa on hämmästyttävää se, että Pippingin saamien kirjeiden lisäksi paljon on säilynyt myös Pippingin itsensä lähettämiä kirjeitä. Useinhan juuri lähetetyt kirjeet katoavat taivaan tuuliin. Kirjeiden ja kirjallisuuden ohessa haastattelut koskien erityisesti Pippingin elämää kesäpaikassaan Kumlingessa antavat jopa riemastuttavan kuvan kohteestaan.

Pippingin aineyhdistelmä maisterin tutkintoon oli aika erikoinen: laudatur filosofiassa ja sosiologiassa ja lisäksi approbatur Rooman kirjallisuudessa (latinan kielessä). Pipping omaksui filosofiassa opettajaltaan Rolf Lagerborgilta voimakkaan loogisen positivismin tai uuspositivismin näkemyksen ja vastenmielisyyden kaikkea metafysiikkaa kohden.

Pippingin tieteellinen ura aukeni poikkeuksellisen suotuisissa merkeissä. Hän pääsi kansainvälisiin kosketuksiin jo heti sodan jälkeen 1940-luvulla, mikä tuohon aikaan oli erittäin harvinaista. Hän sai opiskella niin Göteborgissa, USA:ssa kuin Englannissakin sekä tehdä tutkimusta

Länsi-Saksassa. Kirjasta välittyvä kuva poikkeuksellisen uteliaasta sielusta milloin sotilassosiologina, milloin nuorisotutkijana, milloin kehityskaatutkijana, milloin systeemiteorian harrastajana ja niin edelleen. Pippingillä oli suuria hankkeita, kuten hänen kesäpaikkaansa liittyvät Kumlinge- ja ulkosaaristotutkimukset, Länsi-Saksassa tehty nuorisotutkimus ja Tansania-tutkimukset. Hankkeisiin liittyi kuitenkin jossain määrin omien voimien yliarviointia, sillä ne toteutuivat vain osittain.

Kirjan luvuista laajin on Thomas Rosenbergin, ja se käsittelee Pippingin väitöskirjan ja pääteoksen *Kompaniet som samhälle* (1947) syntyä, vastaanottoa ja myöhempiä kohtaloita. Teoksen syntyessä Pipping oli rintamalla ja joutui keskustelemaan kaikesta työhönsä liittyvästä kirjeitse.

Pippingin sotataival oli pitkä ja monipuolinen. Hän oli jo koululaisena liittynyt suojeluskuntaan ja osallistunut vapaaehtoisena Talvisotaan (1939–1940), jonka jälkeen hän palveli Jatkosodassa (1941–1944) pääosin pohjoisella rintaman osalla Kiestingin suunnalla. Hänet siirrettiin kesällä 1944 kiireesti Tali-Ihantalan suurtaisteluihin, jossa hän haavoittui, mutta oli taas jo loppuvuodesta 1944 Lapin sodassa. Sodassa myös hänen veljensä kaatui.

Olisi voinut ajatella, että tämä jo riittää yhdelle ihmiselle, mutta mitä vielä: Pipping joutui kahdeksaksi kuukaudeksi vankilaan lähetettyään vuoden 1942 alussa ystävälleen Ruotsiin kirjeen, jossa kerrottiin muun muassa siitä, että mielialat olivat toisenlaiset kuin Talvisodan aikana, ja esitettiin epäilyjä Suomen kohtalosta. Kirje juuttui sensuuriin, ja tuomio tuli maanpetoksellisesta toiminnasta raskauttavien asianhaarojen eli sodan vallitessa. Tämä asia lienee ollut erittäin pienen piirin tiedossa, eikä ainakaan tämän arvion kirjoittaja ole siitä edes huhuja kuullut. Joka tapauksessa Pippingin sotaretkellä oli onnellinen loppu, koska sen ansiosta syntyi kansainvälisesti tunnettu sotilassosiologian klassikko eli edellä mainittu ”*Komppania*”.

Hyvin perinpohjainen on myös Susan Sundbackin kirjoittama luku Pippingin moniulotteisesta tuotannosta. Ehkä mielenkiintoisinta luvussa on kertomus Pippingin tieteenfilosofisen ajattelun kehityksestä. Lukuun sisältyy kuitenkin outo yksityiskohta ja ilmaus. Mainitaan, että Pipping pakotettiin ulos (*tvingades ut*) Westermarck-seuran hallituksesta 1970-luvun alussa liian ”porvarillisenä”. Tässä tarkoitetaan aivan ilmeisesti vuoden 1971 vuosikokousta. Kuitenkaan mistään pakottamisesta ei ollut kyse, vaan Pippingiä ei yksinkertaisesti valittu uudelleen. Ta-

pahtui sukupolven vaihdos, ja siinä yhteydessä tapahtui pientä pöhinää, kuten tavallista. Sitä paitsi Pipping oli tuolloin Tansaniassa eikä hänen mahdollisesta halustaan jatkaa tiedetty mitään. Pippingin yhteydessä viittaus poliittiseen syrjintään on sekin vahvaa liioittelua. Toisaalta jätetään mainitsematta, että vuonna 1982 Westermarckseuran syyskokouksessa Pipping kutsuttiin seuran kunniajäseneksi. Tuossa kokouksessa hän myös piti esitelmän, jota hän sitten muokkasi ja joka julkaistiin 1984 *British Journal of Sociology* -lehdessä nimellä *Who reads Westermack today?*

Artikkelissaan Pippingin vierailusta Tansaniassa 1970–1972 Anna Rosenlew kertoo, miten Pipping joutui pettymään, koska ”hyvät neuvot” eivät menneetkään perille ja yhteistyö tutkijan ja tutkittavien välillä oli nihkeää. Näin tapahtui varmaan monen muunkin kehitysmaatutkijan tapauksessa. Kirjassa korostetaan useassa kohdin sitä, että Pippingin toiminta sijoittuu westermarckilaisen etnososiologian ja amerikkalaisperäisen modernin sosiologian välimaastoon. Rosenlew tekee tärkeän huomion: vaikka westermackilaisilla etnososiologeilla ja Pippingillä olivat tutkimuskohteina vanhat alkuperäiskulttuurit, heidän tutkimuspäämääränsä erosivat. Etnososiologit yrittivät tutkimuksillaan löytää sosiaalisten insti-

tuutioiden, kuten avioliiton tai moraalien, alkuperää ja kehitystä, mutta Pipping oli moderni kehitysmaatutkija, jonka päämääränä oli kohentaa valitsevia oloja.

Kirjasta käy ilmi, että Pipping ei ollut mikään loistava luennoitsija, mikä osaltaan vaikutti siihen, että ryhmätö oli hänen opetuksessaan tärkeässä roolissa. Toisaalta Pippingin mukaan professorin pitää olla mukana jo heti perusopetuksessa, jotta opiskelijat pääsisivät heti sisään oppiaineen tieteelliseen ilmapiiriin. Tätä ajatusta eivät kaikki professorit valitettavasti noudata. Pippingin pedagogiikkaan kuuluivat lisäksi henkevät kahvihuonekeskustelut ja jälkiseminaarit, jotka nekin saatavat olla ainakin yhtä tärkeitä kuin muodolliset seminaarit.

Kirjan ulkoasu on kiitettävä. Erityisesti kirjan kansikuva kohteestaan on osuva: Pipping esiintyy siinä piippu suussa ulkosaaristolaisen lämpimästi puetun merikarhun sotisovassa. Teos on kauttaaltaan kirjoitettu selkokielisesti, ja suomenkielinenkin lukija voi edetä sujuvasti. Pieni mokakin löytyy. Kirjassa on kuva Yhteiskunnallisen korkeakoulun (Tampereen yliopiston edeltäjä) professoreista 1950-luvun puolivälistä, ja kuvassa on myös Pipping. Kuvatekstissä väitetään lisäksi kuvassa olevan Uno Harvan. Uno Harva oli kuitenkin Turun

yliopiston sosiologian professori ja kuoli jo 1949. Kuvassa sen sijaan on filosofian professori Urpo Harva (ei sukua Unolle).

Kirja siis kertoo hyvin monipuolisesti Knut Pippingistä ja hänen aikakaudestaan. Jos nyt haluaa jonkun puutteen kaivaa esiin, niin olisikohan se siinä, että kirjassa ei käsitellä minikäläisen jäljen Pipping jätti. Näkyykö pippingiläisyyttä missään? Onko tai onko ollut jotain Pippingin koulukuntaa?

Suomalaisista sosiologeista ei juuri elämäkertoja ole kirjoitettu, ja jo siten kirja on erittäin tervetullut. On lisäksi hienoa, että teos on erittäin korkeasoinen. Siihen kannattaa ehdottomasti tutustua.

Timo Toivonen